

PALİMPSEST YA DA YAŞAMDAKİ İZLER

MELTEM KAVURMACIOĞLU

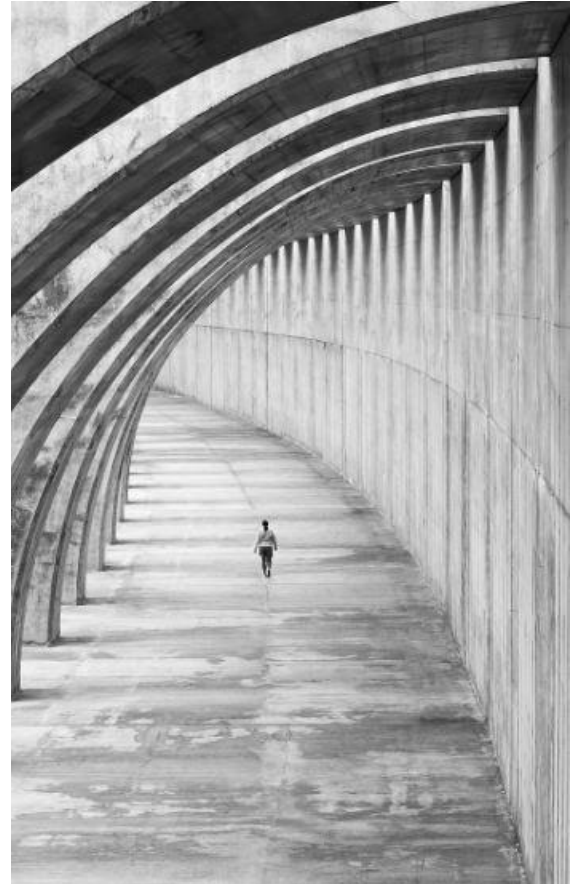
Palimpsest kelimesi Yunanca *palimpsestos* (yeniden kazınmış) kelimesinden gelir. *Antik ve Orta Çağ'da* üzerine yazı yazılmak için kullanılan *parşömenler* (üzerine yazı yazılmak üzere kâğıt kadar inceltilmiş deri) o kadar değerliydi ki, aynı parşömen defalarca kullanılırdı. Eski yazılar kazınarak ya da silinerek yeniden yazılırdı; fakat çoğu zaman önceki metinlerin izleri tamamen kaybolmaz, yeni metnin altında hayalet gibi görünmeye devam ederdi. Daha sonraki dönemlerde bu kavram yalnızca yazı tarihiyle sınırlı kalmamış, pek çok alanda güçlü bir *metafora* (mecaz yoluyla benzetme) dönüşmüştür.

Hayatımız da biraz böyle değil midir? Kimliğimiz oluşmaya başladığı andan itibaren hep bir silme ve yeniden yazma süreci içinde değil miyiz? Yaşadığımız olayların, karşılaştığımız insanların, bizi etkileyen ve bazen yönümüzü değiştiren duyguların belleğimizin derinliklerine gömüldüğünü düşünürüz. Çoğu zaman bunların yalnızca küçük bir bölümünü hatırlarız; geri kalanının silinip yok olduğunu varsayarız. Ama gerçekten öyle midir?

Palimpsest kavramının edebiyatta kullanıldığı hâliyle, yani “*yeni anlatıların eski anlatılar üzerine kurulması*” düşüncesinden yola çıkarsak, kendimizi yeniden inşa ederken belleğimizin en derinlerinde kaybolduğunu sandığımız yaşanmışlıklar, biz farkına varmadan bir hayalet gibi geri dönüyor olabilir mi? Hiç beklemediğimiz bir anda ortaya çıkıp aldığımız kararlarda, ilişkilerimizde ya da yönümüzü bulmaya çalışırken sessizce etkili

oluyor olabilirler mi? Belki de biz yeni bir hayat yazdığımızı sanırken, eski yazının izleri bizi görünmeden yönlendirmeye devam ediyordur.

Bu kavrama tarihsel bir perspektiften baktığımızda da benzer katmanlarla karşılaşırız. Arkeolojik kazılarda bazı şehirlerin binlerce yıllık, üst üste kurulmuş yaşam alanlarından oluştuğunu görürüz. İbadethaneler, tapınaklar, meydanlar çoğu zaman birbirlerinin üzerine

inşa edilmiştir. İstanbul bunun en güzel örneklerinden biridir. Tarihi yarımada yürürken geçmişi binlerce yıl öncesine uzanan *Roma, Bizans ve Osmanlı* izleri arasında adeta zamanda yolculuk yaparız, aynı sokakta farklı çağların nefesini hissederiz. *Bu çok katmanlılık yalnızca taşlarda ve yapılarda değil; düşünce dünyamızda, dilimizde, davranış kalıplarımızda ve hatta yemek kültürümüzde de yaşamaya devam eder. Geçmiş yalnızca arkada bırakılmış bir zaman değil, bugünümüzün sessiz mimarıdır.*

Belki insan da böyledir...

Varoluşsal olarak deneyimlediğimiz her durum, her düşünce ve ağzımızdan çıkan her söz pek çok katmanın ve pek çok izin taşıyıcısıdır. Bir öfkenin altında eski bir kırgınlık, bir yakınlığın içinde çocukluktan kalma bir güven arayışı, bir korkunun ardında unutulduğu sanılan bir yara olabilir. **Carl Gustav Jung'un** söylediği gibi, *“insan çoğu zaman yalnızca bilinçli tercihleriyle değil, fark etmediği gölgeleriyle de yaşar.”* Bazen durup kendimize ve çevremize daha derin bir dikkatle

baktığımızda, yalnızca bugünü değil, o bugünü oluşturan görünmez katmanları da görmeye başlarız.

İnsanlara karşı daha yavaş, daha dikkatli ve belki daha merhametli oluruz. Çünkü sertliğin altında bir korunma, sessizliğin içinde bir kırılma, neşenin ardında görünmeyen bir yorgunluk olabileceğini fark ederiz. *Belki de palimpsest yalnızca bir hafıza metaforu değil, aynı zamanda bir ilişki etiğidir.* İnsan kendine baktığında yalnızca kim olduğunu değil, üzerine yazılmış olanı da görür ve belki en önemli soru şudur: Biz gerçekten kimiz..? Kendi seçimlerimiz miyiz, yoksa üzerimizde hâlâ okunmayı bekleyen eski yazılar mı..?

Belki de insan, kendi üzerinde hâlâ okunmayı bekleyen eski bir metindir.

